

*Т.В. Михальчук,
ад'юнкт
(Київський національний університет внутрішніх
справ)
(Науковий керівник професор Кузьмічов В.С.)*

Використання при розслідуванні злочинів доказів, отриманих телекомунікаційним шляхом

Ключові слова: телекомунікаційні технології, кримінально-процесуальне право, докази, відеоконференції з'язок.

На сучасному етапі розвитку криміналістики в Україні питанням інформаційного забезпечення використання науково-технічних досягнень у слідчій діяльності приділено значну увагу. Питанням використання сучасних досягнень науки і практики у підвищенні ефективності боротьби зі злочинністю, зокрема, питанням інформаційного забезпечення розслідування злочинів, використання новітніх інформаційних технологій, приділяється значна увага і на науково-практичних конференціях.

За останні роки накопичено певний досвід у створенні комп'ютерних програм, які досить успішно використовуються в окремих напрямках правоохоронної діяльності. Наприклад, експертна система “Спрут” дозволяє на підставі певної криміналістично важливої інформації отримати висновки про зв'язки між суб'єктами злочинних формувань, оцінку достовірності рішень за допомогою інтервально-статистичного аналізу даних, дає можливість вводити до бази даних інформацію про нові організаційні структури й осіб, про їх зв'язки, містить інформацію про типові схеми злочинів, дає відповіді на запитання. Інша експертна система “Блок” розроблена для поліпшення ефективності праці в роботі підрозділів по боротьбі з економічними злочинами.

Науково-технічний прогрес у всьому світі з кожним роком набуває все більшого

значення. Фото-, аудіо- і відеоапаратура стали доступнішими, стали застосовуватися телекомунікаційні технології (ТКТ), у тому числі і цифрові. Вони дають можливість зафіксувати якнайповніше інформацію, дозволяючи об'єктивно оцінювати зафіксовані явища, предмети, процеси, “забезпечують точну передачу, повноту і хороше збереження інформації, що фіксується, швидкість, універсальність і зручність застосування” [2, 151].

На думку А. Сизоненка, широке застосування ТКТ в кримінальному процесі — один із шляхів якісного і ефективного здійснення даної діяльності і одна з невід'ємних умов успіху в розслідуванні кримінальної справи [10]. Тим часом, на практиці вказані засоби не використовуються. Недостатність їх використання пов'язана і з тим, що правоохоронні органи поки слабо оснащені технічними засобами.

Невизначеність місця ТКТ в кримінально-процесуальному праві викликано відносною новизною такого виду засобів і відсутністю значного досвіду їх застосування. Для того, щоб використання ТКТ не викликало особливих труднощів на практиці, необхідно чітко встановити: чи відноситься інформація, отримана ТК шляхом, до доказів.

У літературі з кримінального процесу проблема використання доказів, отриманих телекомунікаційним шляхом, не розглядається. Разом з тим теоретично важливим і

практично актуальним питанням правового статусу доказів, отриманих із використанням ТКТ, присвячені роботи О. Волеводза, В. Мілінчука, М. Пашковського, П. Бірюкова, Н. Ахтирської, А. Сизоненко, М. Смирнова та інших [1; 3; 5; 11; 12]. Однак і ці роботи обмежуються лише отриманням доказів із застосуванням відеоконференцз'язку (ВКЗ) із джерел в іноземній державі в порядку надання взаємної правової допомоги у кримінальних справах.

Ні чинний Кримінально-процесуальний кодекс (КПК), ні Конституція України не визначають порядку закріплення і використання доказів, отриманих із застосуванням ТКТ. Ця обставина ставить під сумнів юридичну силу доказів, отриманих із застосуванням ТКТ і відповідно позбавляє їх (якщо додержуватися буквально вимог КПК) будь-якого сенсу.

Тривалий час у кримінально-процесуальній та криміналістичній літературі панувала думка про те, що результати застосування технічних засобів не мають значення самостійного джерела доказів, а інформація, яка міститься у цих джерелах, не вважається доказовою [14, 455].

Очевидно, така позиція науковців обґрунтовувалася тим, що в ч. 4 ст. 85 КПК зазначено, що до протоколу слідчої дії можуть бути додані фотознімки, матеріали звукозапису, кінозйомок, відеозапису та інші матеріали, які пояснюють його зміст. Таке законодавче тлумачення сутності результатів застосування технічних засобів автоматично надавало їм статусу додатку до протоколу і способу допоміжної форми фіксації перебігу і результатів слідчої дії [9, 138].

Наукова думка з даного приводу формувалася у прогресивному напрямі: вчені, зважаючи на потреби практики розслідування злочинів та темпи зростання науково-технічного прогресу, почали активно наголошувати на потребі включення результатів застосування технічних засобів до джерел доказів [16, 46].

Прогресивним кроком законодавця є прийняття Закону України “Про внесення змін до Кримінально-процесуального кодексу України” від 21 червня 2001 р., відповідно до якого ст. 82 КПК передбачає, що “про-

токоли слідчих і судових дій, складені й оформлені у порядку, передбаченому КПК, носії інформації, на яких за допомогою технічних засобів зафіксовані процесуальні дії, є джерелом доказів, оскільки в них підтверджуються обставини і факти, що мають значення для справи”.

Не дивлячись на позитивні зрушення, проблема надання доказового значення результатам застосування технічних засобів (зокрема ТКТ) під час провадження слідчих дій залишається не вирішеною: так, у статті 65 КПК серед джерел доказів не зазначаються носії інформації, на яких за допомогою технічних засобів зафіксовані хід та результати слідчих дій; це ж саме стосується і статті 85 КПК, де за ними зберігається статус додатків до протоколу.

Проте носії інформації, на яких за допомогою технічних засобів зафіксовані хід та результати слідчих дій, мають самостійне доказове значення.

На думку І.В. Строкова, суттєвим недоліком організації діяльності вітчизняної правоохоронної системи є значний обсяг документообігу та складність процесуального оформлення доказів [15, 77].

Як свідчать результати вивчення практики роботи слідчих та викладачів, існуючий порядок фіксації слідчих дій надмірно завантажує роботу слідчого і потребує реформування (за це висловилося 55,3 % проанкетованих слідчих та 55,2 % викладачів). При цьому 55 % слідчих та 53,1 % викладачів вбачають вихід в удосконаленні протокольної форми фіксації ходу та результатів слідчої дії (за умови наявності належних результатів технічного документування — носіїв інформації) шляхом її скорочення. Зокрема, підтримується пропозиція зазначити факт проведення слідчої дії із застосуванням технічного засобу, його найменування, необхідні технічні характеристики, роз'яснення прав і обов'язків учасникам слідчої дії з підтвердженням їх обізнаності про залучення та умови застосування технічного засобу, короткий зміст провадження слідчої дії, отримані результати, носії, на яких вони зберігаються та інші важливі аспекти на розсуд слідчого [7, 361].

Крім того, перерахування у нормах КПК всіх допустимих для застосування технічних засобів суттєво обмежує можливість впровадження досягнень науково-технічного прогресу під час розслідування злочинів, що на сьогодні набув особливо швидких темпів розвитку. Внесення змін у кримінально-процесуальне законодавство є складним та трудомістким процесом, що займає багато часу і нерідко не встигає за потребами запровадження нових технічних засобів у кримінальному судочинстві.

Науковці вже тривалий час наголошують на необхідності закріплення законодавчого дозволу використовувати під час провадження слідчих дій технічні засоби та їх результати, що відповідають вимогам наукової обґрунтованості застосовуваних методів пізнання, не суперечать принципам кримінального судочинства та нормам професійної етики [4, 27].

Великий обсяг і різний зміст даних, які застосовуються у практиці кримінального судочинства, динамічність розвитку науки і техніки, викликають потребу визначення не точного переліку науково-технічних засобів, а їх правових підстав, критеріїв допустимості. Це завдання особливо актуальне при підготовці проекту нового КПК України, наголошують В.К. Лисиченко, В.В. Циркаль [8, 26–27].

Враховуючи пропозиції науковців, доцільно пропонувати правовий шлях розв'язання цієї проблеми: у законі варто сформулювати не вичерпний перелік засобів доказування та технічних процедур, які застосовуються для цього, а загальні принципи їх допустимості у судочинстві.

Тому доречною є пропозиція закріпити в Кримінально-процесуальному кодексі України перелік критеріїв та вимог, яким повинні відповідати науково-технічні засоби, що застосовуються під час провадження слідчих дій.

Система слідчих дій постійно розвивається та удосконалюється, як шляхом поліпшення процедури провадження існуючих слідчих дій, так і запровадження нових видів.

Кримінально-процесуальному кодексу України як нормативно-правовий акт, містить

у собі правові норми, що регулюють лише застосування науково-технічних засобів у кримінально-процесуальній діяльності. Це положення ч. 4 ст. 85, 85¹, 85², 88, ч. 6 ст. 114 КПК. Статтею 87¹ КПК (фіксування судового процесу технічними засобами) закріплено принцип повного фіксування перебігу судового процесу, добровільність застосування, тобто на вимогу хоча б одного учасника та регламентацію процесу безпосереднього застосування засобів фіксації. До таких засобів ч. 1 ст. 87¹ КПК відносить звукозаписуючу апаратуру та інші технічні засоби. Діючий КПК містить також низку правових норм, що визначають можливість використання такого науково-технічного засобу фіксації, як фотоапарат. Зокрема, це передбачено ч. 1 ст. 79 (фотографування речових доказів), ч. 5 ст. 175 (фотографування по можливості предметів, пред'явлених для впізнання), ч. 3 ст. 191 (фотографування предметів під час відтворення обстановки і обставин події) і, нарешті, ч. 5 ст. 174 (проведення впізнання по фотознімках). Положення ст. 82 КПК (протоколи слідчих і судових дій та інші носії інформації щодо цих дій) передбачає, що носії інформації, на яких з допомогою технічних засобів зафіксовані процесуальні дії, є джерелом доказів.

Вирішувати питання про допустимість даного виду доказів, необхідно виходячи з того, що, по-перше, згідно з ч. 1 ст. 67 КПК “суд, прокурор, слідчий і особа, яка провадить дізнання, оцінюють докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному і об'єктивному розгляді всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом”, а, по-друге, існує заборона на використання доказів, отриманих незаконним шляхом, за якої суд самостійно вирішує питання про допустимість доказів, керуючись кримінально-процесуальним законом.

Оцінка даного виду доказів і вирішення питань, перелічених у ст. 64 КПК, мають проходити відповідно до норм кримінально-процесуального законодавства України. При оцінці допустимості доказів, необхідно виходити з того, що докази можуть бути визнані допустимими, якщо вони отримані на законних підставах, тобто за окремими судовими

або слідчими дорученнями; компетентними особами правоохоронних або судових органів; з дотриманням процесуальних норм.

Для того, щоб зазначені засоби відповідали критеріям допустимості необхідно щоб вони були: 1) прямо передбачені законом або не суперечили його нормам і принципам; 2) науково спроможними; 3) забезпечували ефективність провадження по кримінальній справі; 4) безпечними.

Інформація, отримана ТК шляхом може бути віднесена до справи точно так, як і будь-які інші не процесуальні дані. Отже, вона вільно може використовуватися як орієнтуюча, тактична інформація. Проте для того, щоб служити доказом у кримінальній справі, фактичні дані повинні знайти ще і властивість допустимості. Вони повинні бути отримані: 1) належним суб'єктом доказування; 2) належним способом збирання доказів; 3) із належного джерела доказів.

Застосування ТКТ у кримінальному судочинстві найбільше може бути піддано критиці з позиції принципу безпосередності дослідження доказів. Пояснити це неважко. Оскільки процесуальний порядок проведення слідчих дій з використанням ТКТ має деякі особливості, що відрізняють його від традиційного порядку, то, на перший погляд, видається, що застосування ТКТ впливає на демократичні основи судочинства, суперечить принципів безпосередності. Ми вважаємо, що відносини між інститутом ТКТ з переважною більшістю принципів кримінального процесу складаються так, що говорити про яке-небудь їхнє порушення, не доводиться. Багато принципів взагалі "не відчують" на собі впливу ТКТ і продовжують діяти так, як і при звичайному порядку проведення процесуальних дій. Однак є й принципи судочинства, які потребують докладнішого вивчення. Зокрема це принципи змагальності і безпосередності дослідження доказів.

У розумінні принципу безпосередності під впливом потреб правоохоронних і судових органів в ефективному розслідуванні, розгляді і вирішенні кримінальних справ відбулися помітні зміни, що підтверджують сучасні тенденції, пов'язані з визначенням об'єктивним обмеженням безпосередності дослідження

доказів у кримінальному процесі. Законодавець не може не враховувати обставини, що зумовлюють необхідність зробити винятки з цього правила. Хоча принцип безпосередності і є основним у кримінальному судочинстві, його реалізація стосовно всіх без винятку процесуальних дій, пов'язаних зі збиранням і дослідженням доказів, на усіх стадіях кримінального процесу неможлива.

Використання ТКТ у кримінальному судочинстві припускає ще в більшій мірі розширити тлумачення безпосередності участі сторони в процесі. Порядок проведення процесуальних дій із застосуванням ТКТ має деякі особливості, що відрізняють його від загального порядку проведення зазначених дій.

Однак принципи кримінального процесу ті ж самі, як для загального порядку проведення процесуально-слідчих дій, так і для порядку з використанням ТКТ. Відмінність останнього полягає в тому, що в ньому ці принципи під впливом чинників (швидкості, простоти, процесуальної економії) видозмінюються, при цьому не втрачаючи свого процесуального характеру.

Використання ТКТ при проведенні судового засідання з віддаленою присутністю обвинуваченого та при проведенні окремих слідчих дій не входить у суперечність із принципом змагальності. Обвинувачений безпосередньо в судовому засіданні не бере участь, однак його віддалена присутність у суді забезпечується ТКТ. Він має можливість заявляти клопотання, подавати докази, брати участь у їхньому дослідженні, так само, якби він безпосередньо перебував у залі суду. Крім того, безпосередню відстань обвинуваченого в залі суду можна компенсувати участю його захисника і законного представника, які у суді відстоюватимуть його права й інтереси.

Вважаємо, що факт перебування свідка, потерпілого, експерта або обвинуваченого в залі суду або іншому місці проведення процесуальної дії істотно не впливає на здатність слідчого, прокурора, суду відрізнити правдиві показання від помилкових, тому використання ТКТ узгоджується з принципом безпосередності і не має істотних недоліків порівняно з традиційними способами одержання по-

казань, не створює нездоланного бар'єру для ефективної комунікації між учасниками процесуальної (слідчої) дії, не має кардинальних відмінностей в оцінці показань.

Аналіз норм КПК дає підстави нам зробити висновок, що застосування в кримінальному судочинстві ТКТ принципово є припустимим і не суперечить принципам змагальності і безпосередності дослідження доказів. У законодавчо установлених випадках обмеження принципу безпосередності між судом і первинними джерелами доказів існують проміжні ланки свого роду посередники. У нашому випадку таким посередником виступають ТКТ.

Важливим є питання про допустимість доказів, отриманих у результаті проведення процесуальних дій з використанням ТКТ, тобто їхньої придатності з погляду законності джерела, методів і прийомів здобуття. Проблема правового забезпечення допустимості доказів, здобутих при проведенні процесуальних дій з використанням ТКТ у національному кримінальному процесі, повинна вирішуватися виходячи з того, що допустимість визначається законністю джерела доказів, суб'єкта, що його одержує, умовами і способами його отримання. Допустимість доказу тісно пов'язана з процесуальним порядком його одержання. Як відомо, способи збирання і закріплення доказів детально визначені кримінально-процесуальним законом. Будь-яка слідча або судова дія повинна провадитися тільки відповідно до закріплених у законі правил, в іншому випадку здобуті при їхньому проведенні результати не матимуть доказового значення.

Для допустимого використання у кримінальному судочинстві України таких доказів у кримінально-процесуальному законодавстві необхідно закріпити положення про можливість проведення окремих слідчих дій з використанням ТКТ, детально регламентувати процесуальні особливості такого способу збирання доказів. Одним із важливих критеріїв допустимого використання таких доказів є перевірка вірогідності здобутих за допомогою ТКТ результатів. Проблема не лише в тому, як будуть оформлені одержані результати, але й у надійності технічного з'єднання від втручан-

ня ззовні, оскільки недостатня захищеність від впливу на процес одержання зведень про факти може позначитися на вірогідності здобутих при проведенні процесуальної дії результатів. Визначити вірогідність можна тільки тоді, якщо є реальна можливість повністю контролювати процес одержання доказової інформації в ході використання ТКТ.

Використання ТКТ при проведенні окремих слідчих дій повинне гарантувати допустимість і вірогідність доказів, одержаних таким способом. Процедура проведення процесуальних дій з використанням ТКТ може бути визначена допустимою за умови одержання вимог, що забезпечують і гарантують обвинуваченому, потерпілому, свідкові й іншим особам можливість вільного давання ними своїх показань і заяви клопотань під час спілкування з прокурором, слідчим і судом. У цьому зв'язку в процесуальному законі повинне бути закріплене положення, відповідно до якого особа, що проводить процесуальну дію, повинна мати можливість переконатися, що учасник не підпадає під вплив, дає показання добровільно, має вільну лінію вибору свого поведіння, має можливість заявляти клопотання.

Застосування ТКТ у кримінальному судочинстві повинне визнаватися допустимим, якщо їх використання: 1) передбачено законом, не суперечить принципам кримінального процесу, відповідає цілям і завданням судочинства; 2) відповідає науковим положенням, що лежать в основі ТКТ; 3) забезпечує ефективність провадження по кримінальній справі; 4) відповідає моральним нормам, не заподіює шкоди і не принижує людську гідність.

Отримання доказів за допомогою використання ТКТ вбачається якісною альтернативою звичайному способу отримання доказів шляхом проведення допитів, очних ставок (причому особи, які беруть участь в очній ставці можуть знаходитися в різних місцях), так як слідчий (суд) безпосередньо може спостерігати поведінку допитуваної особи, її емоції, реакції організму, які не піддаються вольовому контролю людини або підсвідомі, а також є можливість застосування всіх тактичних прийомів проведення слідчої дії.

Внесення до КПК неузгоджених окремих доповнень і змін істотно перешкоджає реалізації норм на практиці. Так, закріпивши можливість проведення допиту з віддаленою присутністю допитуваного (ч. 6 ст. 303 КПК), законодавець не регламентує процедурні питання застосування технічних засобів, що забезпечують надійність і якість зв'язку, правовий статус осіб, присутніх при проведенні допиту (фахівців, що забезпечують якість зв'язку, посадовців, що засвідчують особу допитуваного і ін.).

Питання про допустимість оперування відомостями про факти, отримані в результаті проведення дистанційного допиту, не отримав в законі належної регламентації. В зв'язку з цим являють інтерес наступні питання: загальні умови допустимості дистанційного допиту в кримінальному судочинстві; процесуальні умови проведення допиту з віддаленою присутністю допитуваного; процесуальне положення осіб, що беруть участь в проведенні дистанційного допиту.

Як загальні умови допустимості проведення дистанційного допиту в кримінальному процесі, що підлягають нормативному закріпленню, повинні бути: його наукова достовірність, тобто відповідність науковим положенням, що лежать в основі дистанційного допиту; відповідність цілям і завданням судочинства; законність застосування; відповідність етичним нормам.

На думку М.І. Смирнова, “на можливі заперечення з приводу того, що проведення дистанційного допиту є відступом від кримінально-процесуального принципу безпосередності сприйняття судом доказів з впевненістю можна говорити, що допитуваний доступний як суду, так і решті учасникам процесу і може бути допитаний про всі обставини, що мають значення для справи” [13, 187].

Проведення дистанційного допиту пов'язане з участю в кримінальному судочинстві фахівців, що забезпечують якість зв'язку і, відповідають тому призначенню, про яке йдеться в ст. 128¹ КПК. У КПК необхідно передбачити можливість присутності осіб, участь яких не передбачена КПК в проведенні дистанційного допиту. При цьому їх проце-

суальне положення повинне бути пов'язане із забезпеченням прав і законних інтересів допитуваного.

Допитуваному, а також іншим учасникам процесу необхідно надати право заявляти відвід фахівцю-оператору і іншим особам, а також клопотання про необхідність роз'яснення принципів дії ТКТ і процесу отримання з їх допомогою певних результатів.

Одним з важливих критеріїв допустимості проведення дистанційного допиту є перевірка достовірності отриманих за допомогою використання ТКТ результатів. Проблема полягає не в тому, як будуть оформлені отримані результати, а в надійності технічного з'єднання від втручання ззовні, оскільки недостатня захищеність від дії на процес отримання відомостей про факти може позначитися на достовірності отриманих при дистанційному допиті результатів. Визначити достовірність можливо лише за наявності реальної можливості повністю контролювати процес отримання доказової інформації в ході допиту з віддаленою присутністю допитуваного.

Таким чином, можна зазначити, що кримінально-процесуальний інститут дистанційного допиту знаходиться у стадії становлення, можливість його застосування при розслідуванні і судовому розгляді кримінальних справ потребує правового врегулювання.

Потенційні можливості, що надаються інститутом дистанційного допиту при розкритті злочинів, важко переоцінити. На жаль, вітчизняний законодавець цього не враховує, обмежуючи можливість проведення дистанційного допиту лише випадками забезпечення безпеки свідків і потерпілих.

Крім вказаних вище, можливе проведення таких дій, як впізнання, огляд, проведення експертизи та інших. В.В. Коваленко вважає доцільним ч. 5 ст. 174 КПК представити в такій редакції: “Впізнання у разі необхідності може проводитися за фотознімками, відеозаписом, а також із використанням комп'ютерних технологій і телекомунікацій відповідно до умов, викладених у цій статті” [6, 131]. Внесення до КПК пропонованого доповнення, на нашу думку, істотно збільшить можливості й вірогідність проведення окремих слідчих дій, дозволить без перешкод

застосовувати нові науково-технічні засоби при проведенні слідчих дій.

Після закінчення слідчої дії, яка проводилась за допомогою використання ТКТ, представники відповідних органів, а також судової влади складають протокол, який повинен відповідати вимогам ст. 85, 85² КПК. До протоколу додаються відеозаписи слідчої дії.

В протоколі повинні бути відображені час та місце слідчої дії, відомості про особистість особи та правове положення всіх інших осіб, які приймали участь в слідчій дії, а також про технічні умови, при яких проводилася слідча дія.

В слідчих діях, які проводяться за допомогою використання ТКТ, повинні брати участь перекладач та поняті, а хід їх проведення обов'язково фіксуватися відеозаписом. Слідчий чи суд перед початком слідчої дії засвідчують особи учасників, а також роз'яснюють їм права та обов'язки, передбачені КПК.

Ефективність отримання доказів за допомогою використання ТКТ безперечно гарантоване дотримання конституційних прав учасників слідчої або слідчо-судової дії; зменшення економічних витрат (виклик потерпілих, свідків та інших учасників); дія проводиться, навіть, за відмови потерпілих, свідків та інших учасників з'явитися до місця виклику; безперечна економія часу на відміну від виконання доручень, які виконуються за загальним правилом, "традиційно"; достовірність отримання доказів; різноманітність слідчих дій, які можна таким чином провести, не має значення відстань між особами, які проводять процесуальну дію; якісне забезпечення безпеки осіб, котрі беруть участь у кримінальному судочинстві; відсутня можливість втечі осіб, які тримаються під вартою, з місця проведення слідчої дії, а також витрати на надійні та достатні заходи охорони таких осіб; процесуальні дії проводяться компетентними

службовими особами України і застосовуються норми кримінально-процесуального законодавства України, що забезпечує безперешкодну участь отриманих доказів у процесі доказування та допустимість їх використання при розслідуванні у судовому розгляді справи.

Тому, враховуючи викладене вище, КПК України необхідно доповнити низкою норм, які законодавче закріплювали б можливість проведення слідчих дій за допомогою використання ТКТ.

На наш погляд, впровадження запропонованих норм у КПК дозволить вирішити багато часових та матеріальних проблем, пов'язаних з виконанням слідчих доручень у кримінальних справах, покращить якість розслідування, дозволить безперешкодно використовувати отримані докази у кримінальному процесі, сприятиме підвищенню ефективності правосуддя.

Використання ТКТ в процесі розкриття злочинів дозволить уникнути помилок і суперечностей, прискорити процес розкриття злочинів, об'єктивніше відображати дані, що мають значення для кримінальної справи.

Законодавче регулювання кримінально-процесуальних питань використання ТКТ в різних країнах перебуває в стадії становлення, у зв'язку з чим говорити про поширення такого роду процесуальних дій не можна проте з урахуванням перспективності застосування ТКТ в кримінальному судочинстві вважаємо необхідним якнайшвидше введення в кримінально-процесуальне законодавство норм, що визначають специфіку доказів, одержаних з використанням ТКТ, і умови проведення відповідних слідчих дій. При вдосконаленні правової норми, регулюючої питання застосування ТКТ необхідно враховувати досвід зарубіжних держав і рекомендації вчених.

Список літератури:

1. *Ахтырская Н.* Оказание правовой помощи по уголовным делам в рамках Содружества // Российская юстиция. — 2002. — № 7.
2. *Белуосов А.В.* Процессуальное закрепление доказательств при расследовании преступлений. — М.: Юрлитинформ, 2001. — 173 с.

3. *Бирюков П.Н.* К вопросу о правовом статусе доказательств по уголовным делам, полученных из источников в иностранном государстве // Правоведение. — 1999. — № 2.
4. *Быховский И.Е.* Процессуальные и тактические вопросы системы следственных действий: Автореф. дисс. ... д-ра юрид. наук. — М., 1976. — 32 с.
5. *Волеводз А.Г.* Концептуальные проблемы совершенствования регламентации уголовно-процессуальных аспектов международного сотрудничества в проекте УПК РФ // Юрист. — 2001. — № 1.
6. *Коваленко В.В.* Правове забезпечення застосування сучасних науково-технічних засобів при пред'явленні для впізнання живих осіб // Вісник ЛАВС ім. 10-річчя незалежності України. Нове кримінальне і кримінально-процесуальне законодавство та завдання юридичної підготовки кадрів ОВС України: Спец. вип. у 2 ч. — Луганськ, 2002. — Ч. 2.
7. *Кузьмічов В.С., Черноус Ю.М.* Слідча діяльність: характеристика та напрями удосконалення: Монографія. — К.: ЗАТ "НІЧЛІАВА", 2005. — 448 с.
8. *Лисиченко В.К., Циркаль В.В.* Использование специальных знаний в следственной и судебной практике: Уч. Пособие. — К.: КГУ, 1987. — 100 с.
9. *Науково-практичний коментар Кримінально-процесуального кодексу України / М.М. Михеєнко, В.П. Шибіко, А.Я. Дубинський, Відп. ред. В.Ф. Бойко, В.Г. Гончаренко.* — 2-ге вид. — К.: Юрінком Інтер., 1999. — 624 с.
10. *Сизоненко А.* Відеозв'язок як засіб проведення слідчих дій за межами України // Право України, 2003. — № 3. [Електронний ресурс] (www.lawbook.by.ru:81/magaz/pravoukr/0303/cont.shtml-23k-).
11. *Сизоненко А.* Деякі особливості використання доказів, отриманих за кордоном // Підприємство, господарство і право. — 2002. — № 10. [Електронний ресурс] (www.gpu.gov.ua/control/uk/publish/article/info?art_id=65436&cat_id=63047-52k-).
12. *Смирнов М.* Використання в кримінальному процесі України доказів, отриманих із джерел в іноземній державі // Прокуратура, людина, держава. — 2004. — № 2.
13. *Смирнов М.И.* Дистанционное проведение допроса: перспективы развития // Правова держава очима молодих дослідників: Матеріали 4-ї звітної щорічної студентської конференції (Одеса, 20 березня 2001 р.) / Відп. ред. М.О. Баймуратов. — Одеса: Юрид. література, 2001.
14. *Строгович С.М.* Курс советского уголовного процесса. В 2-х т. Т. 1 Основные положения науки советского уголовного процесса. — М.: Наука. — 1968. — 470 с.
15. *Строков І.В.* Правові та моральні засади застосування криміналістичних засобів: Монографія. — К.: НАВСУ, 2003. — 325 с.
16. *Тертышник В.М., Слинко С.В.* Теория доказательств: Учебное издание. — Х.: Арсис., 1998.

РЕЗЮМЕ

В статье рассматриваются процессуальные вопросы применения телекоммуникационных технологий в сфере уголовного судопроизводства. Проведен анализ правовых норм Уголовно-процессуального кодекса Украины, которые регулируют применение научно-технических средств в уголовно-процессуальной деятельности. В статье также отмечается на необходимость в последующей разработке данной темы, а также быстрейшему введению в уголовно-процессуальное законодательство норм, которые определяют специфику доказательств, полученных с использованием телекоммуникационных технологий, и условия проведения отдельных следственных действий.

SUMMARY

In clause remedial questions of application of telecommunication technologies in sphere of criminal legal proceedings are considered. The analysis of rules of law of the criminal-remedial code of Ukraine that adjust application of scientific and technical means in criminal-remedial activity is lead. In clause also it is marked on necessity for the subsequent development of the given theme, and

also to the fastest introduction in criminally-remedial legislation of norms which define specificity of the proofs received with use of telecommunication technologies, and conditions of carrying out of separate investigatory actions.

*Рекомендовано кафедрою
кримінального процесу та криміналістики*

Подано 01.11.07